

Самойленко Т.Г.

старший викладач кафедри економіки
Сумського національного аграрного університету
м. Суми, Україна

ІНДИКАТОРИ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ ТА ЇХ СУТНІСТЬ

Для оцінки стану розвитку суспільства по шляху сталого розвитку необхідні певні критерії, показники (індикатори) сталого розвитку, система моніторингу соціально-економічного розвитку сільських територій.

Індикатори сталого розвитку, з одного боку, повинні давати кількісну характеристику досягнення цілей сталого розвитку, а з іншого боку, повинні використовуватися для узагальненого визначення та уточнення ключових аспектів стійкості. За допомогою індикаторів можна оцінити рівень розвитку країни, регіону, муніципальної освіти, спрогнозувати його майбутній стан, зробити висновки про стійкість розвитку території. Індикатори краще відбирати і агрегувати таким чином, щоб дати кількісну характеристику виділених проблем, спираючись на базу даних офіційної статистики для регіонів. Система індикаторів сталого розвитку дозволяє оцінити стійкість розвитку території, результати реалізації існуючих регіональних програм, виявляти проблеми регіонів, коригувати плани соціально-економічного розвитку [1].

Таким чином, на регіональному рівні виникає необхідність науково обґрунтованої розробки і прийняття індикаторів в розрізі сільських територій з метою виконання зобов'язань по досягненню цільових показників, встановлених на державному рівні.

Побудова системи індикаторів може проводитися на наступних рівнях: державний, регіональний, а також місцевий або локальний. При дослідженні

сталого розвитку сільських територій України з методичної точки зору при взаємодії державних і регіональних органів об'єктивно необхідним видається побудова системи індикаторів на всіх територіальних рівнях з різною структурою:

- державний рівень (цільові індикатори сталого розвитку сільських територій);
- регіональний рівень (регіональні індикатори сталого розвитку сільських територій);
- місцевий / локальний рівень (локальні індикатори сталого розвитку сільських територій) [2].

При розробці регіональних програм сталого розвитку сільських територій необхідно формувати єдину систему з групи соціальних, економічних і екологічних індикаторів, але з заданими «коридорними» значеннями, залежними від типів сільських територій (Рис.1). Даний підхід об'єктивно застосуємо в умовах єдності проблем, що вирішуються на регіональному рівні, з метою забезпечення сталого розвитку сільських територій.

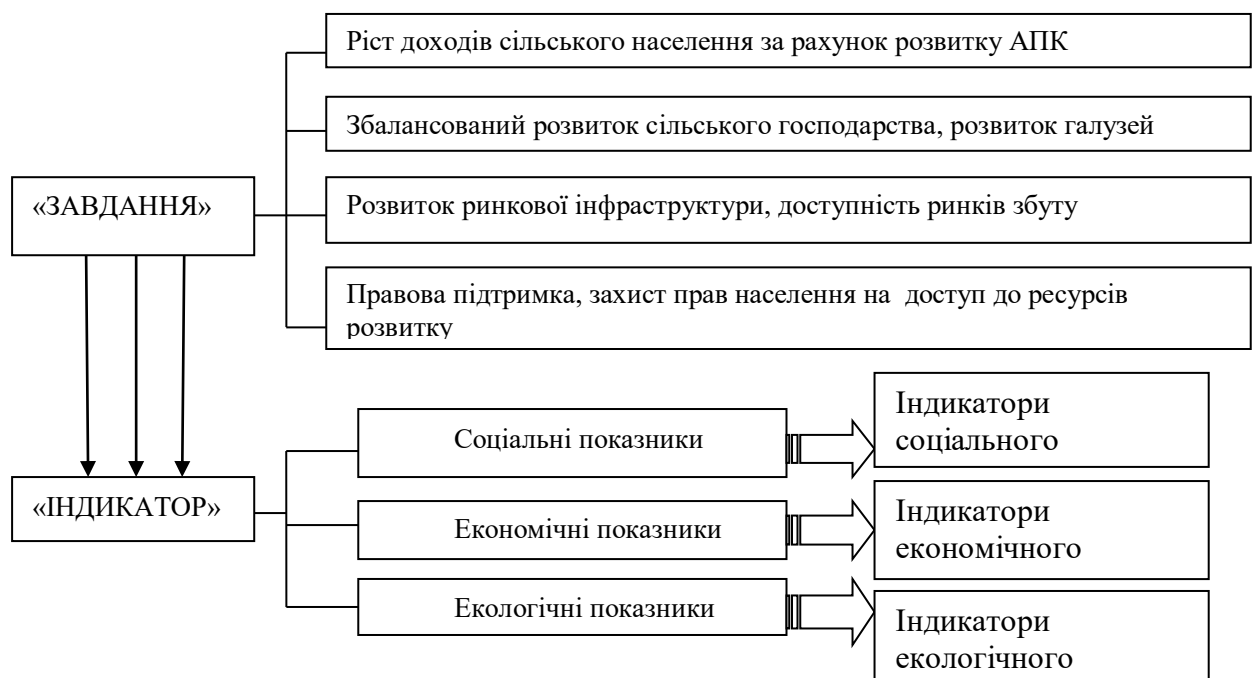

Рис.1. Регіональні індикатори стійкого розвитку.

Локальні індикатори сільських територій розробляються на основі деталізації напрямків сталого розвитку, виявлених для кожного типу регіону, до

рівня конкретних цілей і завдань. Локальні індикатори дозволяють не тільки оцінити рівень досягнення цілей і виконання завдань в конкретних соціально-економічних умовах, а й виявити, наскільки розвиток сільської території в цілому відповідає заданим параметрам сталого розвитку на регіональному та державному рівнях, яка ефективність і результативність застосовуваних заходів по досягненню цільових індикаторів. Методично розробка ієрархічної системи індикаторів сталого розвитку сільських територій на регіональному рівні зводиться до визначення підсистеми регіональних і локальних індикаторів на основі заданих значень ключових / базових показників [3]. В ієрархічній структурі кожному індикатору в залежності від умов і напрямків сільського розвитку задається кількісна або якісна оцінка, що обумовлюється типом регіону і наявних сільських територій, а також вмістом індикатора. Згодом дані оцінки підлягають коригуванню і уточненню в міру досягнення поставлених цілей і виконання пріоритетних завдань. З використанням кількісних і якісних оцінок моделюються типові системи сталого розвитку, які можуть бути рекомендовані для використання при прогнозуванні та моніторингу соціально-економічного розвитку сільських територій [4,с.51].

При здійсненні процедури оцінки сталого розвитку регіональної економіки пропонується використання певного алгоритму, що містить кілька взаємопов'язаних між собою етапів.

Так, на початковому етапі відбувається збір первинних даних для розрахунку системи індикаторів стійкого розвитку регіональної економіки. Далі визначаються верхні і нижні межі допустимих значень індикаторів і відбувається формування комплексних індикаторів по кожній складовій підсистеми, на основі приведення показників у порівняльний вид. Отримавши значення комплексних індикаторів з економічної, екологічної та соціальної підсистеми проводиться інтегральна оцінка рівня сталого розвитку регіональної економіки по відповідному регіону і на заключному етапі необхідно інтерпретувати отримані результати з метою пошуку напрямів щодо підвищення сталого розвитку відповідної регіональної економіки [5].

В якості ефективного способу оцінки рівня сталого розвитку приймається метод комплексної агрегованої системи показників сталого розвитку регіональної економіки. Наприклад, можна використати наступну систему індикаторів для оцінки сталого розвитку регіональної економіки. Економічна складова сталого розвитку містить індикатори, на підставі яких оцінюється ступінь розвитку виробничого потенціалу і в цілому ефективність економіки регіону. Соціальна складова включає в себе індикатори, що відображають рівень життя та добробут населення, ефективність у розподілі доходів. В екологічну складову включено індикатори, що характеризують вплив суб'єктів господарювання на навколишнє середовище в частині нанесення шкоди водним об'єктам і атмосферному повітрю [6]. Відповідно таку систему показників розвитку регіону наведено в таблиці 1.

Таблиця 1. Система індикаторів для оцінки сталого розвитку регіональної економіки

Підсистема	Ціль підсистеми	Індикатори стійкого розвитку регіону
Економічна підсистема	Раціональне використання обмежених економічних ресурсів	1. ВРП на душу населення 2. Середньодушові грошові доходи населення. 3. Середньомісячна заробітна плата робітників. 4. Інвестиції в основний капітал. 5. Частка інвестицій в основний капітал в ВРП. 6. Величина прожиткового мінімуму. 7. Обіг роздрібної торгівлі на душу населення. 8. Вартість основних фондів. 9. Ступінь зносу основних виробничих фондів. 10. Частка витрат на наукові дослідження та розробки в ВРП.
Екологічна підсистема	Забезпечення регіональної екологічної рівноваги	1. Частка витрат на охорону довкілля в бюджеті регіону. 2. Викиди забруднюючих речовин у повітря. 3. Викиди забруднених стічних вод у водні об'єкти. 4. Уловлювання речовин, які забруднюють атмосферу.
Соціальна підсистема	Досягнення соціальної	1. Кількість безробітних. 2. Рівень безробіття.

	стабільності, максимально повне задоволення потреб	3. Споживчі витрати в середньому на душу населення. 4. Чисельність населення з грошовими доходами нижче величини прожиткового мінімуму. 5. Питома вага витрат домашнього господарства на оплату житлово-комунальних послуг. 6. Частка витрат на освіту в загальних витратах бюджету. 7. Частка витрат на охорону здоров'я в загальних витратах бюджету. 8. Захворюваність на 1000 чоловік населення. 9. Витрати на реалізацію заходів по захисту та підтримці окремих категорій громадян.
--	--	---

Отже, удосконалення механізмів регіонального розвитку стає одним з найбільш актуальних питань в області підвищення загальної якості управління народним господарством. Регіони України мають істотний потенціал розвитку, який за певних умов може стати додатковим джерелом зростання національної економіки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Растопчина Ю. Л., Ковальова Є. І. Індикатори сталого розвитку як інструмент оцінки розвитку сільського господарства та сільських територій // Молодий вчений. - 2012. - №11. - С. 195-197. - URL <https://moluch.ru/archive/46/5748/>
2. Горяна І.В. Формування методики оцінювання сталості розвитку регіонів / І.В. Горяна // Економічний аналіз. — 2013. — Т. 14, № 1. — С. 59—63.
3. Бабець І.Г. Проблеми методології дослідження сталого розвитку регіону в контексті економічної без) пеки / І.Г. Бабець, С.В. Сергієнко // Економічний вісник університету. — 2014. — Вип. 22 (1). — С. 121—127. — Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/jpdf/ecvu_2014_22\(1\)_23.pdf](http://nbuv.gov.ua/jpdf/ecvu_2014_22(1)_23.pdf)
4. Качинський А.Б. Індикатори національної без) пеки: визначення та застосування їх граничних значень / А.Б. Качинський. — К.: НІСД, 2013. — 104 с.
5. Конюхов Ю. М. Механізм реалізації стратегії сталого розвитку соціально-економічного розвитку регіону / Ю. М. Конюхов // АгроСвіт. — 2015. — № 17. — С. 64–68.
6. Мазур, А. Г. Просторові аспекти розвитку регіональних економічних систем / А. Г. Мазур, С. А. Мазур // Зб. наук. пр. Вінн.нац. аграр. ун-ту. Серія: Економічні науки. — 2014. — Вип. 1 (87). — С. 26–32.